Helsinki 2.10.2018

LAUSUNTO

Eduskunta
Puolustusvaliokunta

Viite:
HE 122/2018 vp

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain ja asevelvollisen kuoltua suoritettavasta taloudellisesta tuesta annetun lain muuttamisesta

1. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminnan vakuutusturvan nykytilanne

Sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annettua lakia (1521/2016) sovelletaan muun muassa henkilöön, joka osallistuu Puolustusvoimien vapaaehtoisiin harjoituksiin ja valvomiin ammuntoihin ja sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä (MPK) tilaamaan koulutukseen. Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) 35§:n mukaan MPK:n on muuten huolehdittava, että sen järjestämään koulutukseen tai harjoitukseen osallistuvilla on riittävä vakuutusturva.

Lain edellyttämän riittävän vakuutusturvan toteuttamiseksi MPK on ottanut ryhmätapaturmavakuutuksen, jonka mukainen invaliditeettikorvaus on 17 000 euroa ja korvaus kuoleman varalta 10 000 euroa. Sairaanhoitokuluja korvataan 20 000 euroon saakka, omavastuu 0 euroa. Vakuutus on voimassa koulutukseen osallistumisen ajan. Vuonna 2018 vakuutusmaksu on 11 250 euroa.

Vuonna 2017 Puolustusvoimien MPK:lta tilaamaan koulutukseen osallistui 8 111 ja sotilaallisia valmiuksia palvelevaan koulutukseen 26 022 reserviläistä. Varautumis- ja turvallisuuskoulutukseen osallistui kertomusvuonna 17 893 henkilöä. Osa sotilaallisia valmiuksia palvelevasta koulutuksesta oli Puolustusvoimien valvomia ammuntoja, joten noin 19 000:een MPK:n toimintaan vuosittain osallistuvaan henkilöön sovelletaan sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annettua lakia ja noin 33 000 henkilön vakuutusturvasta vastaa MPK.

Vuosittain MPK:n toiminnassa tapahtuu noin 15 hoitoa vaativaa ja tilapäiseen työkyvyttömyyteen johtavaa tapaturmaa, joista aiheutuvia sairaanhoitokuluja korvataan joko sotilastapaturmalain tai ryhmätapaturmavakuutuksen perusteella. Ryhmätapaturmavakuutuksesta tapaturmien hoitokuluja korvataan vuosittain noin 10 000:lla eurolla. Tapaturmista tai onnettomuuksista johtuvia kuolemantapauksia ei MPK:n toiminnassa ole sattunut.

2. Hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset

2.1. Asevelvollisen lisäkorvaus pysyvän vamman johdosta

Esityksessä ehdotetaan, että sotilastapaturmalakiin lisätään säännös, jonka nojalla mainitun lain nojalla korvattavan vamman tai sairauden aiheuttamasta pysyvästä haitasta maksetaan

kertakaikkinen lisäkorvaus. Lisäkorvaus vastaisi kriisinhallinnan tapaturmalaissa säädettyä. Lisäkorvaus määräytyisi haittarahan perusteena käytettävän haittaluokan mukaisesti. Sen suuruus olisi täysimääräisenä eli haittaluokan 20 perusteella 210 000 euroa. Alempien haittaluokkien mukainen kertakorvaus olisi haittaluokan osoittama 1/20 210 000 eurosta.

Koska uuden lisäkorvauksen säätämisen keskeinen peruste on asevelvollisuuden pakollisuus, lisäkorvauksen soveltamisala ei ulottuisi kaikkiin henkilöryhmiin, joita sotilastapaturmalaki koskee. *Lisäkorvaus ei siten koskisi sotilasvirkaan tai rajavartiolaitoksen virkaan johtavassa koulutuksessa olevia tai vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain mukaisiin toimintoihin osallistuvia.* Toisaalta lisäturvan ehdotetaan koskevan yhdenvertaisuuden vuoksi myös vapaaehtoisessa palveluksessa olevia naisia, koska he ovat palveluksessaan vapaaehtoisuutta lukuun ottamatta samassa asemassa kuin asevelvolliset. Siten uutta säännöstä sovellettaisiin asevelvollisuutta suorittaviin, siviilipalvelusta suorittaviin ja naisten vapaaehtoista palvelusta suorittaviin.

Lisäkorvaukseen olisi oikeus sotilastapaturmana tai palvelussairautena korvattavan vahinkotapahtuman seurauksena. Vahinkotapahtuman edellytettäisiin sattuneen pääsäännön mukaan päiväohjelman mukaisessa palveluksessa tai siviilipalvelusta suorittavan työssä. Tällöin palveluksen tai työn ulkopuolinen vapaa-aika ja lomat jäisivät soveltamisalan ulkopuolelle lukuun ottamatta niihin liittyviä matkoja. Palvelus- tai työajan ulkopuolella palveluspaikalla sattuneen vahinkotapahtuman seuraus voitaisiin kuitenkin korvata, jos vahinkotapahtuma johtuu palvelus- tai työpaikan olosuhteista.

2.2 Asevelvollisen lähiomaisten lisäkorvaus kuolemantapauksen johdosta

Esityksessä ehdotetaan, että asevelvollisien kuoleman johdosta maksettavasta uudesta lisäkorvauksesta säädettäisiin asevelvollisen kuoltua suoritettavasta taloudellisesta tuesta annetussa laissa. Asiayhteyden vuoksi mainittu laki sopii uudesta korvauksesta säätämiseen paremmin kuin sotilastapaturmalaki, kun kyseessä on henkivakuutustyyppinen kuolemantapauskorvaus. Mainitussa laissa ovat jo nyt ryhmähenkivakuutusta vastaavaa taloudellista tukea koskevat säännökset, jotka samalla saatettaisiin ajan tasalle.

Kuoleman johdosta maksettavan uuden lisäkorvauksen soveltamisala olisi sama kuin pysyvän vamman lisäkorvauksessa. Uutta säännöstä sovellettaisiin asevelvollisuutta suorittaviin, siviilipalvelusta suorittaviin ja naisten vapaaehtoista palvelusta suorittaviin. Kuoleman edellytettäisiin aiheutuneen sotilastapaturmalain nojalla korvattavasta vahinkotapahtumasta, joka on pääsäännön mukaan sattunut päiväohjelman mukaisessa palveluksessa tai siviilipalvelusvelvollisen työssä tai matkalla palvelukseen tai palveluksesta. Poikkeuksena pääsäännöstä turvan piiriin kuuluisivat vapaa- tai loma-aikana palveluspaikalla sattuneet vahinkotapahtumat, jotka johtuvat palveluspaikan olosuhteista.

3. Yksityiskohtaiset perustelut

Koska vapaa-aikaa voi viettää myös palveluspaikalla, oikeus lisäkorvaukseen olisi, jos vahinkotapahtuma johtuisi palveluspaikan olosuhteista. Tätä voidaan ehdotuksen mukaan pitää kohtuullisena, koska palveluspaikan turvallisuus ei ole palveluksessa olevan vastuulla ja olosuhteista johtuva riski on verrattavissa palveluksen aiheuttamana riskiin. Vahingoittuminen esimerkiksi palveluspaikalla sattuvassa tulipalossa tai muussa vastaavassa onnettomuudessa olisi

siten lisäturvan piirissä riippumatta siitä, onko vahingoittunut päiväpalvelusohjelman mukaisessa palveluksessa vai vapaalla. *Sen sijaan vahingoittuminen vapaa-aikana esimerkiksi kuntoillessa ei ehdotuksen mukaan kuuluisi lisäturvan piiriin.*

4. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen lausunto ja esitykset

MPK pitää hyvänä, että asevelvollisten, naisten vapaaehtoista asepalvelusta ja siviilipalvelusta suorittavien lisäkorvausta pysyvän vamman johdosta sekä lähiomaisten lisäkorvausta kuolemantapauksen johdosta kehitetään hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla.

MPK pitää kuitenkin erittäin ongelmallisena sitä, että ehdotukset toteutuessaan merkitsisivät samoissa olosuhteissa palvelustaan suorittavien henkilöiden turvan merkittävää eriytymistä. Tällä tarkoitetaan sitä, että ehdotuksen mukaan sotilastapaturmalain soveltamisesta poiketen lisäkorvaus ei koskisi sotilasvirkaan tai rajavartiolaitoksen virkaan johtavassa koulutuksessa olevia eikä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain mukaisiin toimintoihin osallistuvia. MPK pitää yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta ongelmallisena myös sitä, että ehdotusta perustellaan tarpeella saattaa vapaaehtoisen kriisinhallintatoiminnan ja pakollisen asevelvollisuuden tapaturmien ja kuolemantapausten varalta maksettavat lisäkorvaukset yhdenvertaisiksi vaikkei kriisinhallinnan tapaturmalain lisäturvaa ole ulotettu koulutus- ja harjoitusvaiheeseen kotimaassa, jonka vaiheen olosuhteet ja riskitaso vastaavat asevelvollisten ja naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien palveluksen riskiä.

MPK:n mielestä yhdenvertaisuus ei toteudu, jos samoissa palvelusolosuhteissa vapaaehtoisesti palvelustaan suorittavien mahdollisen pysyvän vamman tai lähiomaisille kuolemantapauksen varalta maksettavat lakisääteiset lisäkorvaukset ovat merkittävästi heikommat kuin asevelvollisille, naisten vapaaehtoista asepalvelusta ja siviilipalvelusta suorittaville samoista syistä maksettavat korvaukset.

MPK:n mielestä keskeinen yhdenvertaisuuden peruste on oltava palvelusolosuhteet ja niistä aiheutuvan riskitason samankaltaisuus. MPK esittääkin, että riippumatta palvelussuhteen vapaaehtoisuudesta tai lakisääteisestä pakollisuudesta, lisäkorvaukset pysyvän vamman ja kuolemantapauksen varalta saatettaisiin lainsäädännöllisesti samoiksi niissä olosuhteissa, jotka työturvallisuuslain (738/2002) 6§:n mukaan on rajattu lain soveltamisalan ulkopuolelle.

*Edellisen perusteella **MPK esittää**, että nyt käsiteltävänä olevaa ehdotusta muutettaisiin siten, että ehdotettu lisäkorvaus pysyvän vamman varalta ja ehdotettu uusi lisäkorvaus kuoleman varalta koskisivat myös sotilasvirkaan tai rajavartiolaitoksen virkaan johtavassa koulutuksessa olevia tai vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain mukaisiin toimintoihin osallistuvia. Edelleen **MPK esittää**, että puolustusvaliokunta edellyttäisi lakiehdotuksen johdosta antamassaan lausunnossa kriisinhallinnan tapaturmalakia muutettavaksi siten, että laissa säädetyt lisäkorvaukset pysyvän vamman ja kuolemantapauksen johdosta ulotettaisiin koskemaan myös kriisinhallinnan kotimaan koulutus- ja harjoitusvaiheita. MPK:n käsityksen mukaan nämä muutokset eivät merkittävästi muuttaisi ehdotuksen taloudellisia eikä muita vaikutuksia.*

Ehdotuksen mukaan lisäkorvausten maksamisen edellytyksenä on, että vahinkotapahtuma on sattunut palvelusta suoritettaessa tai sen edellyttämillä tai siihen välittömästi liittyvillä matkoilla taikka että vahinkotapahtuman syynä ovat palveluspaikan olosuhteet. Ehdotuksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on korvaukseen oikeuttavana olosuhteena tuotu esille

palveluspaikalla sattuva tulipalo tai muu vastaava onnettomuus riippumatta siitä, onko henkilö vahingoittunut päiväpalvelusohjelman mukaisessa palveluksessa vai vapaalla. Perustelujen mukaan sen sijaan vahingoittuminen vapaa-aikana esimerkiksi kuntoillessa ei kuuluisi lisäturvan piiriin. MPK pitää jälkimmäistä, kuntoiluun liittyvää lausetta ongelmallisena rajauksena. Perustelun mukaan vahingoittuminen kuntoillessa ei kuuluisi lisäturvan piiriin, vaikka vahingoittuminen johtuisi palveluspaikan olosuhteista, kuten viallisista voimailu- ja muista kuntolaitteista (esim esteratojen laitteet), liikuntasalien puutteellisista tai viallisista olosuhteista tai liukkauden torjunnan puutteista kuntoradoilla tai varuskunta-alueella.

***MPK esittää**, että yksityiskohtaisista perusteluista poistettaisiin edellä mainitut esimerkit (tulipalo, kuntoilu) lisäturvan piiriin ja ei-piiriin kuuluvista olosuhteista. MPK:n käsityksen mukaan lakiehdotuksessa on mahdotonta luetella yksityiskohtaisesti kaikki ne olosuhteet, jotka joko kuuluvat tai eivät kuulu lisäturvan piiriin. Tällöin myös edellä olevat esimerkit ovat kohtuuttoman yleistäviä ja kuntoiluesimerkki tavoitteellisen poissulkeva, koska ainakaan MPK:n tiedossa ei ole yhtään pysyvään haittaan tai kuolemaan johtanutta tulipaloa ja toisaalta varusmiehille sattuu vuosittain vapaa-ajan kuntoilussa useita palvelushelpotuksiin ja pysyviinkin haittoihin johtavia tapaturmia, joista ainakin osan voidaan todeta johtuneen palveluspaikan olosuhteista.*

MAANPUOLUSTUSKOULUTUSYHDISTYS

Pertti Laatikainen
Toiminnanjohtaja

Mika Peltoniemi
Turvallisuus- ja valmiuspäällikkö ma.